

นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จิตติมดี อาพัทธนานนท์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านกฎระเบียบ การจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนการสอน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นคือ สังกัดของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ กับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เป็นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเทศบาล จำนวน 271 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า (1) มากกว่าร้อยละ 90 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีนโยบายการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม (2) ในตัวแปรต้นทั้งหมดคือ สังกัดของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากที่สุดคือ สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีความสัมพันธ์กับนโยบายแทบทุกด้านอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ยกเว้นนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อื่นๆ และนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการสอน

คำสำคัญ : 1. นโยบายการจัดการศึกษา. 2. สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. 3. นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ. 4. นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม. 5. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม.

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
อีเมล thithimadee.art@mahidol.ac.th

Educational Policies for Buddhist and Muslim Students of Public Primary Schools in the Three Southernmost Provinces of Thailand

Thithimadee Arphattananon²

Abstract

This survey research aims at (1) examining educational policies for Buddhist and Muslim students of public primary schools in the three southernmost provinces of Thailand regarding disciplinary issues, school activities, curriculum and instruction methods (2) examining whether there is a relationship between independent variables, namely the jurisdiction of schools, schools' academic reputation, ratio of Buddhist and Muslim students in schools and the area where schools are located, and schools' educational policies. The sample of this research consisted of 271 public primary schools under the jurisdiction of Office of Basic Education Commission and local administration under Ministry of Interior in the three southernmost provinces. Questionnaire was used as a tool to collect data. Results of the research show that: (1) more than 90 percent of schools participating in the research have policies that take students' cultural backgrounds into concerns and (2) among all the independent variables, ratio of Buddhist and Muslim students in schools is significantly related to schools' educational policies for Buddhist and Muslim students in almost all aspects at $p \leq .01$ and $p \leq .05$ except for policies on curriculum and teaching methods.

Keywords: 1. Educational policies. 2. Three southernmost provinces. 3. Buddhist students. 4. Muslim students. 5. Cultural diversity.

---

² Assistant Professor at Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand. Email address: thithimadee.art@mahidol.ac.th

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการตื่นตัวเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเรื่องของคนต่างวัฒนธรรม (Jory, 2000; Connors, 2005) หรือภาครัฐที่มีความตระหนักในเรื่องนี้มากขึ้น ในด้านการจัดการศึกษา เราจะเห็นได้ว่ารัฐมีนโยบายที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียนมากกว่าในอดีต เช่น รัฐได้อนุญาตให้มีการใช้ภาษาถิ่นในโรงเรียน รัฐอนุญาตให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่สอดคล้องกับหลักศาสนา แบบเรียนที่ใช้โรงเรียนของรัฐมีเนื้อหาที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมมากขึ้น (Arphattananon, 2013) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่มีคนที่นับถือศาสนาที่หลากหลาย ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม รวมถึงศาสนาอื่นอาศัยอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ คือ มีทั้งคนเชื้อสายจีน เชื้อสายไทย และเชื้อสายมลายูอาศัยอยู่ ความขัดแย้งและความไม่ลงรอยระหว่างวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลและระดับพื้นที่ ทำให้การตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะเห็นได้ชัดกว่าในพื้นที่อื่น คำว่าสังคมพหุวัฒนธรรมหรือดินแดนแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นคำที่ได้ยินบ่อยครั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับความตื่นตัวในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดปัตตานี จำนวน 3 โรงเรียนเป็นกรณีศึกษา และพบว่าโรงเรียนในจังหวัดปัตตานีมีนโยบายการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียนสถานที่ การจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนการสอน (Arphattananon, 2011) อย่างไรก็ตามรายละเอียดของนโยบายและระดับของการปฏิบัติของแต่ละโรงเรียนนั้นแตกต่างกันไปตามบริบทต่างๆ เช่น ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม รวมไปถึงชื่อเสียงของโรงเรียน ถึงแม้การวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะของนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่สิ่งที่งานวิจัยเชิงคุณภาพไม่สามารถตอบได้คือนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร จึงเป็นที่มาของการวิจัยเชิงสำรวจนี้ การวิจัยนี้จะทำให้เข้าใจลักษณะการวางนโยบายของโรงเรียนที่มีลักษณะต่างกัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนโยบายเหล่านั้น ผลจากการวิจัยสามารถนำไปสู่การพัฒนาทางการศึกษาได้ เช่น ข้อมูลจากการวิจัยอาจนำไปสู่การให้ความรู้กับโรงเรียนเกี่ยวกับการวางนโยบาย หรือนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น คือ สังกัดของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม พื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ กับตัวแปรตาม คือ นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้

โรงเรียนที่อยู่ต่างสังกัดกันมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกัน

โรงเรียนที่มีชื่อเสียงต่างกันมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกัน

โรงเรียนที่มีสัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามแตกต่างกัน มีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกัน

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างกันจะมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรของการวิจัยนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนเทศบาลที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยนี้กำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตามดังนี้

2.1 ตัวแปรต้นคือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของโรงเรียนจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าเป็นปัจจัยเหล่านี้

1) สังกัดของโรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ (สพฐ.) และกระทรวงมหาดไทย (เทศบาล)

2) ชื่อเสียงของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนเป็นที่รู้จักและยอมรับ

ในด้านวิชาการ ในการวิจัยนี้ใช้ผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ (NT) ของนักเรียนเป็นตัวแทน (Proxy) ชื่อเสียงของโรงเรียน โดยแบ่งเป็นสองระดับคือ โรงเรียนที่มีชื่อเสียงจะมีผลสอบ NT ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 เฉลี่ยร้อยละ 50 ขึ้นไป และโรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงจะมีผลสอบ NT เฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50

3) สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม แบ่งเป็น 3 ระดับคือ (1) โรงเรียนที่มีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 70 ขึ้นไป ต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด (2) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลามอยู่ระหว่างร้อยละ 30 ถึง ร้อยละ 69.99 ต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด และ (3) โรงเรียนที่มีนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีจำนวนร้อยละ 70 ขึ้นไปต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด

4) พื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความถี่ในการเกิดเหตุการณ์ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 พื้นที่ คือ (1) พื้นที่สีเขียว หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นประมาณ 3-4 เดือนครั้งหรือน้อยกว่า (2) พื้นที่สีเหลือง หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นเฉลี่ยประมาณเดือนละ 1 ครั้ง (3) พื้นที่สีแดง หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นประมาณ 1 ครั้งใน 1-2 สัปดาห์

2.2 ตัวแปรตามคือ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยขอบเขตของนโยบายที่ศึกษาจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) นโยบายด้านการแต่งกาย
- 2) นโยบายเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวัน
- 3) นโยบายเกี่ยวกับการจัดสถานที่
- 4) นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหน้าเสาธง
- 5) นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ
- 6) นโยบายเกี่ยวกับวันหยุด
- 7) นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อ
- 8) นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการสอน
- 9) นโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสอน
- 10) นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาพุทธศาสนาและอิสลามศึกษา

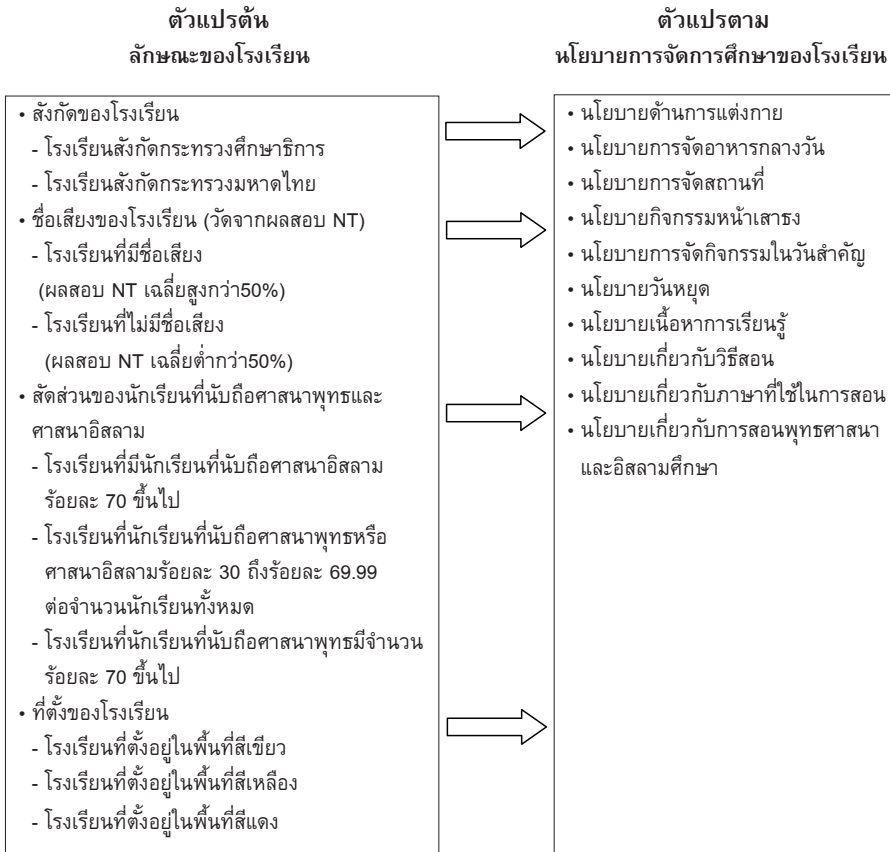
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นโรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทุกอย่างในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎระเบียบ สถานที่ การจัดกิจกรรม รวมไปถึงบรรยากาศของโรงเรียนก็ควรสะท้อนถึงความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน (Banks, 1994) สิ่งที่ดีเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรเป็นหลักสูตรที่นำเสนอมุมมองของคนต่างวัฒนธรรม ไม่ใช่หลักสูตรที่นำเสนอเนื้อหาผ่านทางมุมมองของคนกลุ่มใหญ่ในสังคมเท่านั้น สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนควรสะท้อนประสบการณ์และวัฒนธรรมของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียน Ladson-Billings (1994) กล่าวถึงการสอนแบบนี้ว่าเป็นการสอนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของผู้เรียน (culturally relevant teaching) ซึ่งเป็นการสอนที่ใช้วัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นสื่อในการสอน เช่น การสอนแบบสองภาษาที่ใช้ภาษาของผู้เรียนเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน การสอนแบบนี้ นอกจากเป็นการเคารพและรักษาอัตลักษณ์ของผู้เรียนแล้วยังอาจช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น Au (2009) กล่าวถึงการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่าจะต้องเป็นการสอนที่เชื่อมโยงเข้ากับชีวิตของนักเรียนและสะท้อนความเป็นจริงของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ May and Sleeter (2009) เสนอว่าการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมควรเป็นการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างคนกลุ่มใหญ่และกลุ่มน้อย ไม่ใช่การสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น ประเพณี วันสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งผิวเผิน หรือการสอนให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ควรเป็นการสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมผ่านการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมเหล่านั้น

Thithimadee Arphattananon (2011) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพบว่า โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีนโยบายปฏิบัติในเรื่องทั่วไป เช่น นโยบายเกี่ยวกับการแต่งกาย การจัดกิจกรรม การรับประทานอาหาร ที่ไม่ขัดกับวัฒนธรรมของนักเรียน สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนั้นบางโรงเรียนใช้วิธีการปรับเนื้อหาบางอย่างให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของนักเรียน บางโรงเรียนข้ามหรือไม่สอนเนื้อหาที่ขัดกับวัฒนธรรมของนักเรียน ส่วนบางโรงเรียนนั้นยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักและสอนเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อย่างไรก็ตามทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยไม่ได้มีการปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของนักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่สอนโดยวิธีสอนเดียวกันสำหรับผู้เรียนทุกคน นอกจากนั้นโรงเรียนยังไม่ได้มีการปรับหลักสูตรเพื่อนำเสนอมุมมองจากหลายวัฒนธรรม หรือกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์เนื้อหาที่เรียนว่ามาจากมุมมองใด ไม่มีการสอนเพื่อลดอคติหรือความเชื่อเหมารวมระหว่างคนต่างวัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดและตัวแปรในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส

โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบให้กับนักเรียนในระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย

นโยบายการจัดการศึกษา หมายถึง นโยบายในด้านการแต่งกาย นโยบายเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวัน นโยบายเกี่ยวกับการจัดสถานที่ นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหน้าเสาธง นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ นโยบายเกี่ยวกับวันหยุด นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อ นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการสอน นโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสอน และ นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

วิชาพุทธศาสนาและอิสลามศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่สีเขียว หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นประมาณ 3 - 4 เดือนครั้ง หรือน้อยกว่า พื้นที่สีเหลือง หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นเฉลี่ยประมาณเดือนละ 1 ครั้ง พื้นที่สีแดง หมายถึงพื้นที่ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นประมาณ 1 ครั้งใน 1 - 2 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งมีประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้มีประชากร คือโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย จำนวนทั้งหมด 838 โรงเรียน จากการใช้สูตรยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 271 โรงเรียน หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการวิจัยคือ โรงเรียน หลังจากได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนแบบสัดส่วน โดยให้โรงเรียนที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยในแต่ละจังหวัด มีสัดส่วนสอดคล้องกับจำนวนประชากรโดยใช้วิธีเทียบบัญชีตีตารางได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี 96 โรงเรียน จังหวัดยะลา 77 โรงเรียน และจังหวัดนราธิวาส 98 โรงเรียน หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มรายชื่อโรงเรียนโดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน ในแต่ละโรงเรียนผู้วิจัยกำหนดให้ผู้อำนวยการ หรือ รองผู้อำนวยการ หรือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการและแบบเติมคำที่สอบถามข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ โดยแบ่งคำตอบเป็นสองแบบคือ ใช่และไม่ใช่ แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบเติมคำเพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศและปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อสร้างแบบสอบถาม หลังจากได้แบบสอบถามแล้ว

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบ และแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้ง จากนั้นจึงจัดพิมพ์และส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยระบุให้ผู้ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ หรือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ คนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียนมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงหนึ่งคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าความถี่และร้อยละของแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 หลังจากนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ไคสแควร์

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 271 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (สพฐ.) จำนวน 255 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 94.2 เป็นโรงเรียนเทศบาลสังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 16 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.8 และเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงทางด้านวิชาการ หรือมีผลการทดสอบระดับชาติเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 เป็นจำนวน 41 โรงเรียน (ร้อยละ 15.3) เป็นโรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงทางด้านวิชาการจำนวน 230 โรงเรียน (ร้อยละ 84.7) จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 70 ขึ้นไปจำนวน 242 โรงเรียน (ร้อยละ 89.4) เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามหรือศาสนาพุทธ ระหว่างร้อยละ 30 ถึง ร้อยละ 69.99 เป็นจำนวน 12 โรงเรียน (ร้อยละ 4.2) เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 17 โรงเรียน (ร้อยละ 6.3) โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ในพื้นที่สีเขียวจำนวน 154 โรงเรียน (ร้อยละ 57) ตั้งอยู่ในพื้นที่สีเหลือง จำนวน 43 โรงเรียน (ร้อยละ 15.7) ตั้งอยู่ในพื้นที่สีแดง จำนวน 74 โรงเรียน (ร้อยละ 27.3)

ตารางที่ 1 นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม

นโยบายด้านการแต่งกาย	ใช่	ไม่ใช่
	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)
นักเรียนในโรงเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนแบบเดียวกันหมด	244 (90)	27 (10)
โรงเรียนมีเครื่องแบบนักเรียนสำหรับนักเรียนมุสลิม	228 (84.2)	43 (15.8)
โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนมุสลิมแต่งเครื่องแบบลูกเสือเนตรนารีตามหลักศาสนา	257 (94.7)	14 (5.3)
โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนมุสลิมสวมเครื่องแบบพละตามหลักศาสนา	250 (92.1)	21 (7.9)
โรงเรียนอนุญาตให้ครูที่นับถือศาสนาอิสลามแต่งกายตามหลักศาสนา	261 (96.3)	10 (3.7)
นโยบายการแต่งกายของโรงเรียนคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นอันดับแรก	252 (93.1)	19 (6.9)
นโยบายเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวัน	ใช่	ไม่ใช่
นโยบายการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียนคำนึงถึงวัฒนธรรมของนักเรียนเช่น แยกครัวพุทธมุสลิม จ้างแม่ครัวมุสลิมทำอาหาร	239 (88.3)	32 (11.7)
โรงเรียนจัดที่นั่งให้นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ไม่มีการแยกที่นั่งของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	242 (89.4)	29 (10.6)
โรงเรียนมีการแยกภาชนะในการรับประทานอาหารระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม	125 (46.0)	146 (54.0)
นโยบายเกี่ยวกับการจัดสถานที่ของโรงเรียน	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนมีห้องละหมาด	257 (94.7)	14 (5.3)
โรงเรียนมีห้องพระ	55 (20.2)	216 (79.8)
นโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมหน้าเสาธง	ใช่	ไม่ใช่
นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์	64 (23.7)	207 (76.3)
นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามมีการขอดูอาห์	260 (95.8)	11 (4.2)
นโยบายเกี่ยวกับวันหยุดของโรงเรียน	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนมีวันหยุดตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ	270 (99.5)	1 (0.5)
โรงเรียนประกาศให้วันสำคัญตามวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นวันหยุดเพิ่มเติมจากวันที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ	104 (38.4)	167 (61.6)

ตารางที่ 1 นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม (ต่อ)

นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ	ใช่	ไม่ใช่
	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญของศาสนาพุทธ	56 (20.5)	215 (79.5)
โรงเรียนไม่มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ แต่มีการจัดบอร์ดเท่านั้น	154 (56.8)	117 (43.2)
นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ	31 (11.4)	240 (88.6)
โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม	238 (87.7)	33 (12.3)
นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม	97 (35.9)	174 (64.1)
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาอื่น เช่น วันคริสต์มาส	29 (10.8)	242 (89.2)
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่	247 (91.0)	24 (9.0)
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครู	57 (20.9)	214 (79.1)
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครูแยกระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	59 (21.7)	212 (78.3)
นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีสอน	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย	270 (99.5)	1 (0.5)
โรงเรียนมีการสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด	244 (90.0)	27 (10.0)
ครูมีการปรับวิธีการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด	252 (93.1)	19 (6.9)
ครูสอนโดยเน้นให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเอง และเข้าใจวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคม	268 (98.9)	3 (1.1)
ครูสอนให้นักเรียนเห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างคนต่างวัฒนธรรม	208 (76.9)	63 (23.1)
นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนสอนเนื้อหาทุกอย่างที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร โดยไม่มีการละเว้นหรือข้าม	245 (90.5)	26 (9.5)
โรงเรียนสอนเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธ หรือศาสนาอื่นๆ ให้นักเรียนรู้ โดยไม่ได้ลงรายละเอียด	236 (87.2)	35 (12.8)

ตารางที่ 1 นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม (ต่อ)

นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อื่น (ต่อ)	ใช่	ไม่ใช่
	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)	จำนวนโรงเรียน (ร้อยละ)
โรงเรียนข้ามหรือไม่สอนเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับนักเรียน	37 (13.8)	234 (86.2)
ครูในโรงเรียนมีการสอดแทรกเรื่องราวของวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้าไปในเนื้อหาที่สอน	271 (100)	0 (0)
ครูในโรงเรียนมีการเชื่อมโยงปัญหาที่นักเรียนพบเจอหรือปัญหาในชุมชนเข้าไปในเนื้อหาที่สอน	267 (98.4)	4 (1.6)
โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม	262 (96.8)	9 (3.2)
ในวิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา โรงเรียนนำเสนอมุมมองที่หลากหลายให้แก่นักเรียน ไม่เฉพาะมุมมองในแบบเรียนเท่านั้น	260 (95.8)	11 (4.2)
นโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา	149 (55.0)	122 (45.0)
โรงเรียนห้ามนักเรียนใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาถิ่น หรือภาษาแม่ของนักเรียนในโรงเรียน	26 (9.6)	245 (90.4)
โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้ภาษาที่หลากหลาย เช่น ภาษาอาเซียน หรือ ภาษาอังกฤษ	268 (98.9)	3 (1.1)
นโยบายเกี่ยวกับการจัดการสอนพุทธศาสนาและอิสลามศึกษา	ใช่	ไม่ใช่
โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา	62 (23.0)	209 (77.0)
โรงเรียนมีการสอนวิชาอิสลามศึกษา	244 (89.9)	27 (10.1)

นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม พบว่าในด้านเกี่ยวกับนโยบายการแต่งกาย โรงเรียนส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 90) อนุญาตให้นักเรียนและครูแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม เช่นเดียวกับนโยบายการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียนที่มีการจัดอาหารโดยคำนึงถึงหลักศาสนาของนักเรียน สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการจัดสถานที่นั้นพบว่าร้อยละ 94.7 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีห้องละหมาด

ในขณะที่ร้อยละ 20.2 มีห้องพระ นโยบายการจัดกิจกรรมหน้าเสาธงของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่นักเรียนมุสลิมมีการขอดูอาห์มีร้อยละ 96.8 ในขณะที่โรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์มีร้อยละ 23.7 นโยบายเกี่ยวกับวันหยุดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.5) มีวันหยุดตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ และมีโรงเรียนร้อยละ 38.4 ที่ประกาศให้วันสำคัญตามวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นวันหยุดเพิ่มเติม นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ (ร้อยละ 91) และในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 87.7) โรงเรียนที่จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 20.5 โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมการไหว้ครูคิดเป็นร้อยละ 20.9 นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีสอนของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย พบว่าโรงเรียนเกือบทั้งหมดสอนโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย (ร้อยละ 99.5) มีการสอนให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคม (ร้อยละ 98.9) มีการสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด (ร้อยละ 90.0) และมีการปรับวิธีสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด (ร้อยละ 93.1) เมื่อเทียบกันแล้วโรงเรียนที่สอนให้นักเรียนเห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างคนต่างวัฒนธรรมมีจำนวนน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 76.9 นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อิงของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่าโรงเรียนทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีการสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในเนื้อหาที่สอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงปัญหาที่นักเรียนพบหรือปัญหาในชุมชนเข้าไปในเนื้อหา (ร้อยละ 98.4) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามัคคีระหว่างคนต่างวัฒนธรรม (ร้อยละ 96.8) มีการนำเสนอมุมมองที่หลากหลายให้แก่นักเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ ไม่เฉพาะมุมมองในแบบเรียนเท่านั้น (ร้อยละ 95.8) นโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้ภาษาที่หลากหลาย (ร้อยละ 98.9) และไม่ได้ห้ามนักเรียนใช้ภาษาอื่น เช่น ภาษาถิ่นหรือภาษาแม่ (ร้อยละ 90.4) นโยบายเกี่ยวกับการจัดการสอนพุทธศาสนาและอิสลามศึกษา โรงเรียนร้อยละ 89.9 มีการสอนอิสลามศึกษา และโรงเรียนร้อยละ 23.0 มีการสอนพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์ระหว่าง สังกัดของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม พื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ กับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดของโรงเรียนกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สังกัดของโรงเรียน	สพฐ		เทศบาล		X ²
	จำนวน		จำนวน		
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน					
นักเรียนในโรงเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนแบบเดียวกันหมด	234	21	10	6	.003**
โรงเรียนมีห้องพระ	45	210	10	6	.000**
นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์	53	19	11	0	.000**
นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ					
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญของศาสนาพุทธ	47	208	9	7	.004**
นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม	83	172	15	1	.000**
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครู	46	209	10	6	.000**
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครูแยกระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	50	205	9	7	.007*
โรงเรียนมีวันหยุดตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ	255	0	14	2	.000**
โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา	49	206	13	3	.000**

P ≤ .05 **P ≤ .01

จากตารางที่ 2 สังกัดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในหัวข้อการที่โรงเรียนมีเครื่องแบบนักเรียนแบบเดียวกันหมด โรงเรียนมีห้องพระ นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์ตอนเช้า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครู

และโรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครูแยกระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม โรงเรียนมีวันหยุดตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ และโรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อเสียงของโรงเรียนกับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ชื่อเสียงของโรงเรียน (วัดจากผลการทดสอบระดับชาติ (NT) เฉลี่ยชั้น ป. 3 และ ป.6)	ร.ไม่มีชื่อเสียง		ร.มีชื่อเสียง		X ²
	(ผล NT ต่ำกว่าร้อยละ 50)		(ผล NT สูงกว่าร้อยละ 50)		
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
โรงเรียนมีห้องพระ	29	200	16	26	.005**
นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์	35	19	15	6	.035*
โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม	210	19	32	10	.043*
โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา	35	194	15	27	.018*

*P ≤ .05   **P ≤ .01

จากตารางที่ 3 ชื่อเสียงของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการที่นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับการที่โรงเรียนมีห้องพระ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามกับนโยบายการจัดการศึกษา

สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	นร.พุทธ ≥ 70%		นร.มุสลิม 30-69.99%		นร.มุสลิม ≥ 70%		X ²
	ใช่		ไม่ใช่		ใช่		
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน							
นักเรียนในโรงเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนแบบเดียวกันหมด	16	1	5	7	224	18	.000**
โรงเรียนมีเครื่องแบบนักเรียนสำหรับนักเรียนมุสลิม	4	13	9	3	215	27	.000**
โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนมุสลิมแต่งเครื่องแบบลูกเสือเนตรนารีตามหลักศาสนา	7	10	12	0	238	4	.000**

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามกับนโยบายการจัดการศึกษา (ต่อ)

สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	นร.พุทธ ≥ 70%		นร.มุสลิม 30-69.99%		นร.มุสลิม ≥ 70%		X ²
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน (ต่อ)							
โรงเรียนอนุญาตนักเรียนมุสลิมสวม เครื่องแบบพลละตามหลักศาสนา	6	11	12	0	234	8	.000**
โรงเรียนอนุญาตให้ครูที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่งกายตามหลักศาสนา	11	6	12	0	236	6	.000**
นโยบายการแต่งการของโรงเรียนคำนึงถึง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักเรียน เป็นอันดับแรก	14	3	9	3	229	13	.041*
นโยบายการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน คำนึงถึงวัฒนธรรมของนักเรียน	10	7	9	3	220	22	.002**
โรงเรียนมีห้องละหมาด	8	9	12	0	238	4	.000**
โรงเรียนมีห้องพระ	17	0	12	0	26	216	.000**
นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์	17	0	12	0	20	36	.000**
นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามมีการขอดูอาห์	8	3	11	2	240	2	.000**
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญของ ศาสนาพุทธ	15	2	12	0	29	213	.000**
โรงเรียนไม่มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนาพุทธ แต่มีการจัดบอร์ดเท่านั้น	2	15	2	10	150	92	.000**
นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นมีส่วนร่วมใน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ	8	9	6	6	225	17	.000**
โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม	5	12	10	2	222	20	.000**
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาอื่น	6	11	3	9	21	221	.038*
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครู	17	0	9	3	31	211	.000**
โรงเรียนจัดกิจกรรมวันไหว้ครูแยกระหว่าง นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่ นับถือศาสนาอิสลาม	8	9	6	6	46	196	.017*
โรงเรียนมีวันหยุดตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศ	17	0	11	1	242	0	.000**

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามกับนโยบายการจัดการศึกษา (ต่อ)

สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	นร.พุทธ ≥ 70%		นร.มุสลิม 30-69.99%		นร.มุสลิม ≥ 70%		X ²
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน (ต่อ)							
โรงเรียนประกาศให้วันสำคัญตามวัฒนธรรม ของนักเรียนเป็นวันหยุดเพิ่มเติมจากวันที่ กระทรวงศึกษาธิการประกาศ	14	3	3	9	88	154	.008**
โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา	1	16	0	12	147	95	.000**
โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา	13	4	10	2	39	203	.000**
โรงเรียนมีการสอนวิชาอิสลามศึกษา	3	14	10	2	230	12	.000**

*P ≤ .05   **P ≤ .01

จากตารางที่ 4 พบว่าสัดส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามมีความสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนแทบทุกด้าน ยกเว้นนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อันนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการสอน

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่กับนโยบายการจัดการศึกษา

พื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่	พื้นที่สีเขียว		พื้นที่สีเหลือง		พื้นที่สีแดง		X ²
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	
นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน							
นักเรียนในโรงเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียน แบบเดียวกันหมด	129	25	43	0	69	5	.028*
นโยบายการแต่งการของโรงเรียนคำนึงถึงความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นอันดับแรก	146	8	35	8	71	3	.039*
โรงเรียนมีห้องพระ	45	109	6	37	8	66	.026*
นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์	52	11	7	3	8	3	.017*
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในวเนนสำคัญของศาสนาพุทธ	44	110	9	34	5	69	.011*
ครูสอนให้นักเรียนเห็นความไม่เท่าเทียมระหว่าง คนต่างวัฒนธรรม	110	44	30	13	69	5	.019*
โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา	75	79	22	21	54	20	.024*
โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนา	53	101	3	40	8	66	.001**

*P ≤ .05   **P ≤ .01

จากตารางที่ 5 พบว่าพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่มีความสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาในหัวข้อนักเรียนในโรงเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนแบบเดียวกันหมด นโยบายการแต่งการของโรงเรียนคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นอันดับแรก โรงเรียนมีห้องพระ นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีการสวดมนต์ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาพุทธ และโรงเรียนมีการสอนแบบสองภาษาอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับหัวข้อ โรงเรียนมีการสอนวิชาพุทธศาสนาอย่างมีนัยยะสำคัญที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

โดยภาพรวม โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีนโยบายการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงวัฒนธรรมของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการแต่งกาย นโยบายเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวัน นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวันหยุดของโรงเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อดูนโยบายเกี่ยวกับการจัดสถานที่ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.7 มีห้องละหมาด ในขณะที่ มีเพียงร้อยละ 20.2 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีห้องพระ สาเหตุที่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องพระ อาจเนื่องมาจากนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จากผลการวิจัยนี้ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 70 ขึ้นไปมีถึง 230 โรงเรียน (ร้อยละ 84.7) ทำให้โรงเรียนไม่มีห้องพระ เหตุผลเดียวกันนี้สามารถอธิบายถึงนโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมหน้าเสาธงและการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียน

นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ พบว่า โรงเรียนจำนวนน้อย (ร้อยละ 20.5) มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอื่น (ร้อยละ 10.8) หรือจัดกิจกรรมวันไหว้ครู (ร้อยละ 20.9) สาเหตุที่มีโรงเรียนมีลักษณะการจัดกิจกรรมเช่นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thithimadee Arphattananon (2011) ที่ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนพบว่า การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ รวมถึงวันไหว้ครู โรงเรียนจะไม่มีการจัด โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด เพราะ “ในโรงเรียนเราจะจัด [กิจกรรม] ไว้สำหรับเด็ก ถ้าอันไหนที่ไม่ถึงเด็ก เราก็คจะไม่จัด” (หน้า 552) ในขณะที่เดียวกัน การที่ผลการวิจัยปรากฏออกมาว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91) จัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ อาจเป็นเพราะวันพ่อและวันแม่ เป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดกิจกรรมในวันนี้

นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อิงของโรงเรียน โดยภาพรวมสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรม (Banks, 1994; Nieto, 2004) ที่บอกว่า ในการจัดทำหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โรงเรียนควรมีการบูรณาการเนื้อหา โดยอาจเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการนำเสนอมุมมองอื่นที่นอกเหนือจากมุมมองที่เขียนไว้ในแบบเรียน มีการเชื่อมโยงปัญหาของชุมชนหรือปัญหาที่นักเรียนพบเข้าสู่เนื้อหา ซึ่งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีการสอดแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในเนื้อหาที่สอน เช่น ประเพณีสำคัญของคนในท้องถิ่น วิถีปฏิบัติของคนในท้องถิ่น โรงเรียนเกือบทั้งหมด (มากกว่าร้อยละ 95) มีการเชื่อมโยงปัญหาที่นักเรียนพบเข้าไปในหลักสูตร มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมของโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มีการนำเสนอมุมมองที่หลากหลายในวิชาประวัติศาสตร์ ในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็สอนได้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (ร้อยละ 90.5)

นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีสอนของโรงเรียน โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สอนโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย (ร้อยละ 99.5) มีการสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด (ร้อยละ 90.1) มีการวิธีสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด (ร้อยละ 93.1) และโรงเรียนเกือบทั้งหมดมีการสอนให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.9) นโยบายของโรงเรียนเหล่านี้สอดคล้องกับวิธีการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น Grant and Sleeter (2003) กล่าวว่าเพื่อให้ผู้เรียนที่มีหลากหลายวัฒนธรรมประสบความสำเร็จในการเรียนเท่าเทียมกัน ผู้สอนต้องสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัดและต้องปรับวิธีสอนให้มีหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ตอบว่ามีการสอนให้นักเรียนเห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างคนต่างวัฒนธรรมยังมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 76.9) กว่าโรงเรียนที่ตอบว่ามีการสอนโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะการสอนให้เห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างคนต่างวัฒนธรรมนั้นทำได้ยากกว่า และการจะสอนเช่นนี้ได้ผู้สอนเองต้องตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมก่อน ซึ่งสอดคล้องกับที่นักวิชาการกล่าว คือ การสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่เน้นที่วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ มีเพียงส่วนน้อยที่สอนเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมในสังคม (May and Sleeter, 2009)

นโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในโรงเรียน โรงเรียนจำนวนหนึ่งมีการสอนแบบสองภาษา (ร้อยละ 55) โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ห้ามให้นักเรียนใช้ภาษาถิ่น หรือ ภาษาแม่ (ร้อยละ 90.4) ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ใน พ.ศ. 2548 กระทรวงศึกษาธิการมีการประกาศยกเลิกกฎที่ห้ามใช้ภาษาถิ่นในโรงเรียน (Green lights for Thai-Malay Bilingual education in 3 south provinces, 27 September 2005) ทำให้โรงเรียนมีอิสระมากขึ้น

ในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในโรงเรียน หลายโรงเรียนเริ่มโครงการสอนแบบสองภาษาที่ใช้ภาษาแม่ของนักเรียนเป็นสื่อในการเรียนภาษาไทย ผลการวิจัยยังพบอีกว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.9) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้ภาษาอื่นหรือภาษาอาเซียน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะการเข้าสู่การเป็นสมาชิกสมาคมเศรษฐกิจอาเซียน อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2558 ทำให้โรงเรียนมีการตื่นตัวในการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษา

ความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดของโรงเรียนชื่อเสียงของโรงเรียน สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามและพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ กับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม มีความสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียนแทบทุกด้าน ยกเว้นนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อะไร และนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการสอน ผลการวิจัยเช่นนี้อธิบายได้ว่า นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผันแปรไปตามวัฒนธรรมของนักเรียนที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ในโรงเรียน ซึ่งตามแนวคิดของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแล้ว ไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่โรงเรียนควรจะต้องสอนให้นักเรียนรู้จักวัฒนธรรมที่หลากหลายไม่จำกัด แต่วัฒนธรรมของตนเอง เพราะในอนาคตนักเรียนต้องเข้าสู่สังคมและพบปะกับคนหลากหลายวัฒนธรรม การมีทักษะในการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็น

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยในการวิจัยนี้อาจนำไปใช้เพื่อทบทวนนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้เรียนมากขึ้น และเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวัฒนธรรมอื่น อย่างไรก็ตามเนื่องจากในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นเกี่ยวกับศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก การนำผลการวิจัยไปใช้ หรือนำไปอ้างอิงต่อ จึงควรทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

References

- Arphattananon, T. (2011). Policies and Practices of Primary Schools in the Southernmost Provinces of Thailand and Multiculturalism Case Study of Schools in Pattani Province (นโยบายการศึกษาและการปฏิบัติของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับความเป็นพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี). **Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities**, 17(4): 545-560.
- Arphattananon, T. (2013). Multicultural Contents in Thai Textbooks (เนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย). **Journal of Mekong Societies**, 9(1): 107-130.
- Au, W. (2009). Decolonizing the Classroom. In **Rethinking Multicultural Education: Teaching for Racial and Cultural Practice**, edited by Wayne Au. Milwaukee, WI: Rethinking Schools.
- Banks, J. A. (1994). **An Introduction to Multicultural Education**. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Connors, M. K. (2005). Ministering Culture: Hegemony and the Politics of Culture and Identity in Thailand. **Critical Asian Studies**, 37(4): 523-551.
- Grant, C. A. and Sleeter, C. E. (2003). **Turning on Learning: Five Approaches for Multicultural Teaching Plans for Race, Class, Gender and Disability** (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Green lights for Thai-Malay Bilingual Education in 3 South Provinces (ไฟเขียว 3 จว.ได้เรียนสองภาษา ไทยมลายูกลาง)**. (2005, September 27). Kom Chad Luek. Retrieved January 8, 2012 from <http://www.komchadluek.net/news/2005/0927/p111907.html>.
- Jory, P. (2000). Multiculturalism in Thailand: Cultural and Regional Resurgence in a Diverse Kingdom. **Harvard Asia Pacific Review**, 4 (1): 18-22.
- Ladson-Billings, G. (1994). **The Dreamkeepers: Successful Teachers of African American Children**. Needham heights, MA: Allyn & Bacon.
- May, S. and Sleeter, C. E. (2009). Introduction. In **Critical Multiculturalism: Theory and Praxis**, edited by S. May and C. E. Sleeter. New York: Routledge.
- Nieto, S. (2004). **Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education** (4thed.). New York: Allyn & Bacon.

